

КРУМ ГРИГОРОВ

ПАРИ

chitanka.info

До шестгодишна възраст у нас момчетата не носеха панталони. Дори когато тръгнах на училище, макар да бе ме срам от децата, носех дълга антерия, която отпреде закопчавах с жълтеникави лъскави копчета. Имах един джeb от дясната страна, в който турях хляб или пък някакви парцали, които събирах из шивачницата на баща си. Аз бях недоволен от този джeb, защото беше малък, та сам зашивах някое по-здраво парченце отляво, а за по-скришните неща си нагласявах друг, отвътре на антерията. Там пъхах и някоя случайно намерена поръждавяла пара, което, разбира се, се случваше съвсем нарядко. Често ние, децата, водехме война за такава намерена пара. И ако тя останеше у мене, стисках я в ръката си като скъпоценен дар, присядах на пясъка в близката до нас суходолина, триех я на някоя плочка, измивах я с вода, лъсках я с песъчинки, пак я проплаквах с вода, дорде лъснеше на слънцето, и я пъхах във вътрешния джeb. Бях радостен, че имам в джеба си пара, и сякаш хвърчах от едно място на друго. И не толкова се радвах на парата, колкото на мисълта, че може с нея да си купя бонбони. Дори усещах вкуса им, макар да бях само виждал бонбони, без някога да съм слагал в устата си.

По това време в наше село нямаше никаква бакалница. Хората пазаруваха или в съседното село, или пък чак в града, който беше доста далеч от нас. Баща ми работеше денонощно, но не му вървеше. Ушие дрехата на някой другоселец, дойде този с шише ракия у нас, пийнат, поразговорят се и току баща ми сгъне дрехата, превърже я с кълчищен конец и рече:

— Хайде, Манаси, със здраве да я носи момчето ти.

Другоселецът кимне с глава в знак на благодарност, пъхне дрехата в шарената торба и почне да се стяга за път. Тате дръпва от цигарата, която вече не дими, лепната на долната му устна, и добил настроение от ракията, добавя:

— Па не ни забравяйте. Недей другиму да носите да ви шият. Ха като дойда към вас, ако ви потрѣбва някоя нова дреха, тогаз пригответи и парици.

Другоселецът се извинява, махва с ръце, че всичко ще се нареди, и казва:

— От нас лошо няма да видиш. Сега ако нямаме, все ще дойде някой търговец да продадем добиче, а и работа мисля да хвана за един-два месеца по долните села. Ще се наплатим.

И понеже от баща си никога не виждах пара — едно, че нямаше, а и друго, беше малко стиснат — затуй зърнех ли кръгла паричка, макар и от тенекийка да е, все мислех, че с нея може да се купят бонбони. И ако не минаваше край нас Ламбо от Сушица, може би задълго още не щях да зная какво е това бонбони. Но нали такава му бе работата на човека, току мине не мине някои ден, и той се изправи до приземното балконче на нашата къща. Изправи се и викне:

— Ха, бонбони, петлета на клечка, сладки като мед.

... А сега де. Сърцето ми забиваше толкова силно, сякаш ще изскочи от гърдите ми при тия думи. И макар да съм се заровил из парцалите по стаята или пък съм по пясъка в суходолината, не изтрайвах. Веднага долитах на балкончето и заставах пред бонбонджията Ламбо. Той беше висок мустакат човек в черни дрехи от купешки плат. Шапката му беше от овча кожа, но кафявата вълна отвън беше една къдрава, мека — явно не беше от нашенски овце. Отпред в ръцете си държеше дъсчена табличка, която бе вързал с ремъци, праметнати през рамото му. Табличката имаше няколко преградки, където бяха наслагани различни по форма и по цвят бонбони. Едни бяха малки пръчици с извити бели и червени цветове, други — нарязани на дребно, трети приличаха на топчици, а най-интересни бяха петлетата. Целите бяха червени, с гребенче на главата и с опашчица на края. Вместо крака имаха бяла клечица. Те вземаха очите ми. Ламбо ме поглеждаше дяволито, намигваше ми да отида при тате и му искам пари, въртеше изкусно някое петле, поднасяше го към мене, аз се навеждах и позинвах, протягах и ръката си, ала Ламбо в тоя миг се отдръпваше с таблата и аз едва не падах от балкончето. Радвах се, че виждам бонбоните, благославях и Ламбо, че е решил да намине. Струваше ми се, че някой се е сетил и за нас, та го е пратил, и не можех да му се отблагодаря. А пък така ми се искаше да вкуся бонбончета, че и коремът ми се повдигаше, и устата ми се напълваше със слюнка... Дори не можех да разбера дали толкова ми се ядяха, колкото исках така да се полюбувам на петленцето, да го имам в ръката си, да го въртя за клечицата, както Ламбо го въртеше... с една дума, да се напълнят очите ми...

На два-три скока влизах вътре и започвах да моля тате:

— Дай ми четири пари за петленце...

Той стоеше невъзмутимо, пушеше цигарата си и подсвиркваше. Пак повтарях:

— Тате, моля ти се, само за едно петленце...

Тогава баща ми се нервираше и ме поглеждаше сърдито:

— Я си гледай работата, какви пари... Не виждаш ли как се изкарват... Па и никой не плаща. Нямаме с какво да купим брашно, а ти петлета ми искаш...

Свиваше се сърцето ми. Значи и сега няма да пипна в ръцете си червеното петленце, да му се порадвам, да го погала, да опитам сладостта му на езика си. Изпървом се боях, Ламбо може да се разсърди, че ние се бавим, та бързах в молбата си, но като разберях, че нищо няма да излезе, някак краката ми отмаляваха, ръцете ми отказваха да се движат сръчно. И все пак Ламбо си отиваше чак когато излезех навън да му кажа да мине друг път, че сега тате няма пари. Той, разбира се, не се отчайваше, подсвирваше си и тръгваше по шосето към суходолината. Аз го оглеждах печално в гърба и дочувах познатия му глас:

— Бонбони, петлета на клечка... Само за децатааа.

Но с това не се свършваше. Дълго след туй пред очите ми се мяркаше Ламбовата табличка с каишите, наредена с бонбони. Замечтавах, като стана голям, да хвана тоя занаят, та винаги да си имам бонбони, а дори си мислех на добрите деца да давам и без пари. Как така, да му се дояде на някое дете и да не му дадеш. Щях да направя по-голяма от тая табла, не, не, ще скова дъски колкото къщата, ще я напълня с петлета, та да има за всички деца... Ала все пак тия мечти ми се виждаха по-далечни. По-близко ми се струваше да намеря отнякъде пари. И се заравях по боклука, ходех по шосето и се вирах във всяко камъче, дано намеря някое петаче. Една стотинка да е, пак щях да бъда доволен, че към нея може друга да добавя след някой ден. Ала и това не ставаше. Чудех се на хората — никой не губеше пари... Най-сетне изрових в боклука една ръждива тенекийка. Тя беше кръгла като двустотинкова монета. Никой вече не можеше да ме увери, че това не е пара. Мислех си: парата тук е попаднала отдавна, стояла е на влага и затова е поръждавяла. Оглеждах я, попипвах я с пръстите си — виждаше ми се гладка. И макар да не знаех да чета, все пак разбирах, че от едната страна трябва да има някаква цифра. А такава нямаше. Да. Мама казваше, че имало турска жълтичка и без цифра, и пак минавала

за пара. Може пък такава да е... Аз я трих с пясък, излъсках я, ала цветът ѝ не стана нито жълтеникав, нито бакъреночервен, а повече приличаше на цвета на десетачетата. Но докато я излъсквах, направи ми впечатление, че е доста мека тая пара. Дори с нокът можех да остържа от нея. Де да знам, може и такива пари да има, успокоих се. Стиснах я и веднага я пъхнах във вътрешния джоб на антерията, за да не я изгубя. „Сега вече — мислех си — бонбоните са сигурни. Ако не петлето, което бе скъпо, то поне от дребните топченца ще си купя...“ Щом чух гласа на Ламбо още на завоя на шосето, веднага изскочих, та го посрещнах, без да го чакам на балкончето, както обикновено ставаше.

— Давай, давай петлето — рекох му.

Той посегна за едно петле, па се досети отведнъж и рече:

— Дай парите, че тогава.

Показах му моята пара, той я взе, погледа я, усмихна се изпървом, па току се намръщи:

— Какво ме лъжеш. Та това не е пара. Това е оловно търкалце. Отде си го намерил...

— На буницето — отвърнах му със свито сърце.

— Не се купуват с такива търкалца бонбони, чичовото. Това го дай на някой рибар или пък ловджия, да си направи две-три сачми от него. Мене не ми трябва.

Отведнъж се почувствувах като птичка с подрязани криле. Взех да прехапвам устни, да премигам с клепки и колкото и да се мъчех да задържа сълзите си — не утрах. Сълзите закапаха и се поцедиха чак до антерията ми. И понеже не можах нищо друго да сторя на Ламбо, намразих го силно. Дори не исках да минава вече оттук. А той взе да ме успокоява:

— Дръж баща си ти...

С отмалели крака едва стигнах в шивачницата и се тръшнах на креватчето, като се задавах от плач. Баща ми, колкото и да не обръщаше внимание на моите хълцания, гледам го, пообърна се, постана и се надвеси над мене.

— Защо плачеш? — попита ме той.

Със задавяне успях да му разкажа цялата история с моята пара и как са рухнали отведнъж надеждите ми да си купя петленце. Баща ми се разнежи, устните му помръднаха, той изплю цигарата и взе, че ме

целуна по лявата буза. Макар и целият да бе вмирисан на тютюн, някак целувката ми се стори толкова сладка, че и аз го сграбчих и зацелувах по шията, по мустаците. Той се повъртя, побръкна ту в джеба си, ту в лявата пазва и току измъкна платненото кесенце от пояса си. То беше смачкано, присвито, личеше, че няма много пари вътре. Баща ми го разклати и дръннаха две монети. След туй го отвърза, извади и двете и ми подаде по-малката. Аз изтръпнах, като видях в ръката си истинска пара. Дали пък не сънувах... Дали не ще да е като с оная, оловната, дето я намерих в боклука... Аз я стисках, па отварях ръката, та я поглеждах. Да, това бе истинска пара... Искаше ми се да целуна татко много пъти, но се страхувах да не си отиде Ламбо с бонбоните. Ламбо стоеше, подпрял тавата на балкончето, а бонбоните грееха на светлината. Подадох му десетстотинковата монета и той се усмихна.

— Сега вече е истинска... Ха вземи петлето — поднесе ми той червеното петленце, ала, види се, парите са били повече, та ми додаде и няколко бонбончета.

Аз се слисах, не знаех какво да ги правя, хруснах едно от бонбончетата, а петлето държах за клечицата, оглеждах гребенчето и опашчицата му, вдигах го високо и сякаш чувах гласа му. Всъщност пееше моето сърце. Паметен остана този ден за мене. Тичах по шосето, ходех по суходолината, катерех се по дърветата и все гледах да не счупя петлето. Чак на третия ден го изядох, защото взе да се топи и да лепне по ръцете ми. И тогава разбрах, че баща ми не беше толкова стиснат човек, ами бяхме сиромаси.

А Ламбо почна да минава с конна двуколка пред нас, позапираше се и отминаваше. След някоя година чухме, че отворил дюкян в съседното село и вече не се мяркаше по шосето. От време на време приказвахме за него и баща ми клатеше глава:

— Мразя го тоя лъжец... И тогава го мразех, че само те поддяваше, а нямахме пари хляб да купим... Дюкянджия стана, търговец е вече... И там сигурно лъже хората и вода им продава вместо боза.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.